

K šedesátinám docenta PhDr. Zdeňka Matějčka, CSc.

Za oněch uplynulých 33 let, kdy se naše cesty prvně spojily v pražském Sociodiagnostickém ústavu, jsme mnohé společně prožívali, o mnohé spolu zápasili, leccos snad v péči o dítě i prosadili, a leckdy si zase společně hojili utrpené šrámy. Nežřídko jsme se na práci, k nimž každý přispíval odlišným podílem, společně podepisovali, takže si nás lidé pletli a obraceli se na špatné adresy. I dobří známí nedovedli často v textu odhadnout, co kdo napsal — jen my dva jsme věděli, že jsme sice každý z trochu jiného těsta, ale že vyznáváme stejné hodnoty a usilujeme o stejné cíle v péči o děti. Snad mi tedy nebude vykládáno ve zlém, když něco málo z toho, čím docent Matějček výrazně převyšuje všechny své spolupracovníky, prozradím při výročí, na které se sluší nezapomenout.

Rodák z Chlumce nad Cidlinou (16. 8. 1922) absolvoval Z. Matějček gymnázium v Pardubicích a po nucené válečné přestávce studoval na filozofické fakultě Karlovy univerzity vedle psychologie, která se pak stala jeho profesí, také se zvláštním zaujetím dějiny české literatury. Láska k české historii a k české kultuře ho neopustila ani poté, kdy se stal jedním z prvních dětských klinických psychologů u nás. To je tedy to prvé, co všechno jeho úsilí výrazně charakterizuje: nikdo jiný patrně nedovedl tak výstižně spojit poznatky současné, rychle se rozvíjející dětské psychologie s kontinuitou dlouhé české tradice, v literatuře, ve výtvarném umění i ve výchově. Jen on dovedl k současným názorům na podmínky vývoje dítěte najít třeba případný verš Ludvíka z Perštejna nebo ilustraci z díla mistra oltáře Rajhradského. Smysl pro český jazyk však vyzařuje i z příležitostných veršování, kterých pro různá výročí napsal bezpočet a jejichž vtip a osobitost jsou nenapodobitelné.

Druhý dar, kterým sudičky obdařily našeho jubilanta, je talent pozorovat, třídit a hodnotit lidské chování. Jiní by ve spoustě výsledků psychologických vyšetření tisíců ústavních dětí viděli jen chaos, anebo by se (jak to opravdu někteří učinili) pokoušeli vtěsnat vše do jednotného, teoreticky preformovaného kadlubu. Matějček však zde nacházel řád a objevoval nově typologické zvláštnosti, které nám druhým unikaly. Totéž se opakovalo i při řešení jiných problémů vývoje dětí: když jsme „objevili“ dyslexii, měli jsme sklon ji vidět zjednodušeně jako poruchu ve všem všudy jednotnou — v symptomatologii i v etiologii, on však dříve než ostatní správně rozpoznal její skutečnou rozmanitost a podstatné rysy jejích různých podob.

A konečně třetí schopnost, která se mi zdá pro stále mladého šedesátníka zvláště charakteristická: schopnost povědět ustaraným rodičům dítěte právě

slovo vhodným způsobem a v pravý čas. Dlouho hromaděná zkušenost přivedla Matějčka k jedinečné dovednosti vysvětlil složitý vývoj dítěte tak, aby rodiče pochopili jeho obecnou zákonitost i individuální odchylky a aby z tohoto hlediska viděli budoucnost dítěte nadějněji. Bylo by asi nemožné rozhodnout, zda je jeho jednání v takových situacích více podmíněno vědeckými poznatky, nebo je spíše svébytným, opravdovým uměním: bezpochyby je to věda i umění současně. Při všech hodnoceních školních míst se stereotypně dozvídáme od frekventantů stejnou odpověď na otázku, v čem byl největší přínos jejich školení: snad všichni si nejvíce cení právě toho, že mohli být přítomni rozhovoru doc. Matějčka s rodiči vyšetřovaného dítěte, že viděli, jak je možné vysvětlit i bolestné problémy, ukázat, kudy dále, a povzbudit k dalšímu výchovnému úsilí. Vidět ho při takové práci s dětmi a s jejich rodiči, to je skutečná škola, anebo — řečeno jeho oblíbenými slovy — je to „pravá renesanční dílna“, v níž se žák učí od mistra, když ho pozoruje při práci.

Jestliže mám pravdu, pak právě tyto tři Matějčkovy vlastnosti tvoří i základ jeho tolik přínosné a neobyčejně rozsáhlé práce odborné i populární — v časopisech, v rozhlase i v televizi. Patrně proto si mnohé jeho studie získaly pozornost i v mezinárodním měřítku. Zmíněné jubilentovy talenty však tvoří jen základ: všechna jeho obdarování by byla patrně znamenala málo, kdyby s nimi hospodařil někdo, kdo by neměl současně Matějčkovu píli, neúnavnou energii a houževnatost. Jen tímto spojením talentu a pevného záměru si můžeme vysvětlit obrovskou šíři jeho vykonaného díla, které zabírá do hloubky tak široký okruh problémů, jako je vývoj ústavních dětí, psychologické otázky náhradní rodinné péče, problematika rodinné „mikrodeprivace“, složité psychologické a sociální otázky mentálně retardovaných dětí, lehká dětská encefalopatie, specifické poruchy učení (zvláště dyslexie), školní zralost, tíživé problémy dětí „nechtěných“ a dětí z alkoholických rodin, psychický vývoj dětí tělesně postižených, otázky časných emočních vztahů v rodině a mnoho dalších. Je nutno připomenout i velký počet testů, které pro potřeby praxe buďto sám konstruoval, nebo adaptoval. A přes všechno toto zatížení výzkumnou prací najde si vždy čas pro ustarané rodiče, kdykoliv se na něho obraceli s prosbou o pomoc, i pro četné konzultace studentů a spolupracovníků.

Aby našemu jubilentovi tyto jeho síly vydržely ještě dlouho ve prospěch péče o naši novou generaci, tomu přeji jistě všichni jeho přátelé, kterých si získal tolik svou ochotou ke spolupráci a k pomoci i svou skromnou a přímou povahou.

Langmeier J.: K 60-letiu kand. nauk. doc. Zdeněk Matějček

Юбилей относится к нашим виднейшим клиническим психологам, посвятившим всю свою жизнь решению психологических проблем семьи и детей. Его книги о депривации, дислексии и легкой церебральной энцефалопатии, о психическом развитии детей с нарушениями здоровья, а также ряд других работ, очень высоко ценятся не только чехословацкими, но и зарубежными специалистами.

Čs. Pediat., 37, 1982, No. 9, s. 552—553.

Langmeier J.: Docent PhDr. Zdeněk Matějček, CSc., Sexagenarian

Docent Matějček is one of our leading clinical psychologists who devoted his life-long work to the problem of the family and children. His books, in particular those on deprivation, dyslexia and mild cerebral encephalopathy as well as his work on the mental development of disabled children and other work are greatly valued not only by specialists in this country but also abroad.

Čs. Pediat., 37, 1982, No. 9, p. 552—553.

J. Langmeier,
redakce Čs. pediatrie,
výbor ČPS

VÝUKA V PEDIATRII

Pediatrická katedra Institutu pro další vzdělávání lékařů a farmaceutů, Praha 4 - Krč,
vedoucí doc. MUDr. J. Dunovský, CSc.

Příprava pediatriů k atestaci I. stupně

M. Kučerová

Jedním z předních úkolů Institutu pro další vzdělávání lékařů a farmaceutů (ILF) je řízení a kontrola postgraduálního vzdělávání lékařů prvního kontaktu s pacientem. Z tohoto hlediska je velmi důležité znát úroveň znalostí pediatriů, kteří skládají atestaci I. stupně z pediatrie a sledovat ji z řady hledisek tak, aby bylo možno odhalit nedostatky v přípravě k této zkoušce a navrhnout její zlepšení. Proto byl proveden rozbor výsledků této atestace v Severočeském kraji v letech 1978 až 1980 a v Severomoravském kraji v letech 1976 až 1980, tak jak byly zaznamenány do atestačních protokolů a uloženy do archivu ILF.

Materiál a metodika

V atestačních protokolech byly u každého atestanta sledovány tyto ukazatele: věk v době atestace, časový interval mezi promocí a atestací I. stupně, absolvovaná fakulta (pediatrická nebo všeobecná), celková průměrná známka, průměrná známka z organizace zdravotnictví a z marxismu-leninismu, průměrná známka z cizích jazyků a z odborných otázek. Byla též odděleně propočítána průměrná známka žen a mužů, kteří skládali atestaci. Byl sledován časový trend všech ukazatelů ve sledovaném období, byly vzájemně porovnány i výsledky v obou krajích ve stejném časovém období. Závěrem bylo zjištěno procento atestantů, kteří odstoupili od zkoušky ve všech krajích ČSR v letech 1975 až 1980.

Výsledky

Komplexní výsledky I. atestací z pediatrie v Ústí n. L. v průběhu 3 let ukazuje tabulka 1, výsledky

I. atestací za pět let ukazuje tabulka 2. Výsledky rozborů v krajích ukazují přibližně shodné výsledky (tab. 3).

Průměrný věk i odstup od promoce byl v rámci určité variability shodný (věk 28,5 až 29,5 let, odstup v průměru 4 roky). Průměrná celková známka kolísá v obou krajích mezi 1,4—2,0. V obou krajích měli absolventi pediatrické fakulty o něco málo lepší průměrnou známku než absolventi všeobecné fakulty a v obou krajích ženy-atestantky výrazně horší průměrnou známku než muži-atestanti. Také průměrná známka z jednotlivých předmětů se v obou krajích v průměru podstatně nelišila: nejhorší, tj. nejvyšší, průměrná známka byla z jazyků,

Tab. 1. Přehled atestací z pediatrie I. stupně — Ústí n. L. 1978—1980

	1978 (1/2)	1979	1980
Celk. prospěch	1,28	1,45	1,60
Muži	1,15	1,35	1,40
Ženy	1,30	1,52	1,67
Všeobec.	—	1,43	1,75
Pediat.	1,28	1,45	1,55
Jazyky	1,56	1,78	1,81
Marx.	1,33	1,52	1,56
Org.	1,22	1,36	1,63
Odbor.	1,14	1,26	1,52
Věk	28,44	28,96	29,69
Odstup	3,61	4,32	4,31

Čs. Pediat., 37, 1982, č. 9